

בעבוד חופן דולארים

ביטבורג זה אפס

ביום החמישי שלאחר יום הכיפורים הגיעו למקום כמאה ניצורי ליהשואה. תוך רקות ניתצו כפטישים את האנדרטה. בחוריישיבה, שניצבו בקירבת מקום, לא מנעו את ההריסה. קדם למעשה נסיון של עיריית ירושלים להרוס את האנדרטה. עשרות בחוריישיבה התגוררו מסביב, כשהם מונעים בגופם את ההריסה. רפי רברה, דובר עיריית ירושלים: "החלטנו שאין כל טעם להמתין לצור הריסה של בית החמישפט. שכן זהו תהליך ארוך. תחת זאת ניהלנו משא ומתן מייגע עם רבני הישיבה. לבסוף הם הסכימו להסיר את המצבה מפיתחו של מרתף השואה ולהעבירה לחצר הישיבה.

"הסכם זה מבייש את הישיבה לא פחות מהצבת האנדרטה בפתח מרתף השואה. כיצד מסכימה ישיבה יהודית בירושלים, ששמה לה למטרה להנציח מצבת הפיגולים הזו לחצר הפנימית שלה?"

מזה שנים אחדות מבקשת עיריית ירושלים להעביר את ניהול מרתף השואה לידי גוף ממלכתי. רפי רברה: "בעבר הוכיחה הישיבה כי אין היא מטפלת כראוי במרתף. לפני כשנה התלוננו מבקרים רבים על עוובה והזנחה השוררים במקום. רק אחרי שקמה שערוריה ציבורית, שיפצה הישיבה את המקום. ועכשיו, המעשה הזה עם האנדרטה, היה הקש ששבר את גב הגמל."

ראשי הישיבה אינם מהירים לוותר על נכס כספי רבי ערך כמרתף השואה. השמועות מספרות כי בניוירוק הר קם משרד של הישיבה, המתרים כס פים למרתף השואה. ניצוליה השואה

סטליורה
הצבא הלבן

תורמים בעין יפה. הכספים מועברים לישיבה. ובינתיים, עד שיבדקו וימליצו ויחיד לטו ויבצע, הוכיחה ישיבת התפוצות כי כל מה שרוגלד רגן עושה, יכולה היא לעשות טוב יותר. המראה של אנדרטה לרוצחים בפתח מקום האוכרה לנרצחים מועזז הרבה יותר מהנחת ורי פרחים בבית הקברות בביטבורג.

ספורים אחרי הקמת האנדרטה ביקר במקום משה מיליס מרמתיגן. "אני הייתי באוקראינה בזמן המילחמה, ואני יודע, מנסיון, עד כמה האוקראינים שונאים יהודים. בזמן המילחמה הם שיטפו פעולה עם הנאצים, ומרוב התלהבות לא יכלו להפסיק את הטבת. גם אחרי המילחמה הסתוככו כנופיות

של אוקראינים, חיפשו יהודים ורצחו אותם.

"כשראיתי את האנדרטה, לא האמנתי למראה עיניי. הרגשתי שאני מת פוצץ מכעס ובושה. איך מסוגלים יהודים להקים אנדרטה כזו, על הר ציון, בפתח מרתף השואה? זו ממש שערוריה!"

ראשי הישיבה השיבו למיליס המ זועזע שאין זה מעניינו מדוע הוקמה האנדרטה לזיכרם של האוקראינים. "זהו ענייננו הפרטי", אמרו.

הרב מרדכי גולדשטיין, ראש ישיבת התפוצות, סירב להשיב לשאלות העולם הזה.

מישרד ההתות, האחראי על המקור מות הקרשים, ובכללם הריציון, לא מיהר לנקוט עמדה. במכתב למיליס השיב הר"ר יוסף בורג כי ישיבת התפוצות היא האחראית למתרחש סביב מרתף השואה וכי הוא, שר הדתות, אינו יכול לעשות דבר בנדון. להעולם הזה אמר השר: "אטפל בנושא אחרי החגים". אירגוניהם של ניצוליה השואה סברו כי אין לדחות את הטיפול בנושא. הם

קרבתות פטליורה: פוגרום זיטומיר, 1919
מאה אלף נרצחו

למרד בשלטון האצולה הפולנית באוקראינה. אגב כך פרעו אנשיו וטבחו ביהודים. 100 אלף יהודים נרצחו תוך חצי שנה. "חמל הרשע", הלא הוא חמלניצקי בפי היהודים, היה לגיבור לאומי באוקראינה.

ממשיכי דרכו של חמלניצקי, הקרי זאקים ההידמאקים, הרגו בשנת 1768 אלפי יהודים.

אחר כך הגיע תורו של סמיון פטי ליורה. בחודש פברואר 1919 היה פטי ליורה מפקדו העליון של הצבא האוקראיני "הלבן". באותה שנה ניסה הצבא האדום הסובייטי להשתלט על אוקראינה. פטליורה, שניגף במערכה הצבאית, נקם את כישלונו ביהודי אוקראינה, שתמכו בצבא האדום. תוך

כך נראית היום המצבה לזכר הקדושים האוקראיניים (למעלה), וכך נראתה לפני שניצולי השואה כילו בה אח זעמם (משמאל)

לעומת אלפים רבים בצ'כוסלובקיה הקטנה, למשל.

תחילה חשבו הנאצים לתמוך בלאור מנות האוקראינית ולהקים מדינה או קראינית עצמאית. בחסותם. אך מתוך אמונה בניצחונם הקרוב, החליטו הנאצים להימנע מכך, מכיוון שהתכוונו אחרי הניצחון להשמיר או לגרש גם את האוקראינים. בני הגזע הסלאבי הנחות, ולמסור את אדמתם למתנחלים גרמנים. לכן גבר הדיכוי הגרמני גם באוקראינה.

כאשר גורשו הנאצים בקרבות מרים, נקמו המנצחים הסובייטיים בנאצים האוקראינים ובמשפתי הפעולה. לריברי הגולים האוקראינים שנסו למערב — רובם לאומנים שתמכו בנאצים — הושמדו על ידי

רמיזוני? ובכל זאת, משהו דומה אי רע בירושלים. לפני חודש הוקמה על הריציון, בפיתחו של מרתף השואה, אנדרטה לזכר חסידי אומות העולם האוקראינים — שלושה מיליון קדר שים שנרצחו על ידי הנאצים, ועשרה מיליון אוקראינים שהושמדו על ידי הרוסים.

את האנדרטה הקימה ישיבת התפוצות, המנהלת ומתחוקת את מרתף השואה. בתמורה קיבלה הישיבה 57 אלף דולר, מאוקראינים היושבים בארצות הברית, ובראשם הנרבן יורי דיבה.

חמלניצקי
חמל הרשע

הסובייטים כעשרה מיליוני אוקראינים — ואלה הונצחו על אנדרטת הניצחון. מילחמת העולם השנייה לא היתה אלא חוליה נוספת בשרשרת הארוכה של האנטישמיות האוקראינית. קדמו לה פערות ופוגרומים, שלא נפלו באכזריותם מאימי השואה.

בחודש מאי, 1648, הנהיג זינובי כוהן חמלניצקי את הקוזאקים שלו

כמה מתושבי עירייה הולדתו של אדולף היטלר פנו לישיבה יורי שלמית ובפיהם בקשה תמוהה: הקימו אנדרטת זיכרון בפיתחו של מרתף השואה על הריציון. על אבן האנדרטה כיתבו כי היטלר היה מחסידי אומות העולם. תמורת זאת תקבלו סכום של עשרה מיליון דולר.

במשך זמן מה התחבטו ראשי הישיבה בשאלות מוסר וכספים. לבסוף השיבו תשובה חיובית. ואכן, הכסף הועבר לידיהם כמובטח. וירדהו זיכרון הוקמה תוך ציון שמם של התורמים הנריבים.

דמיזוני? ובכל זאת, משהו דומה אי רע בירושלים. לפני חודש הוקמה על הריציון, בפיתחו של מרתף השואה, אנדרטה לזכר חסידי אומות העולם האוקראינים — שלושה מיליון קדר שים שנרצחו על ידי הנאצים, ועשרה מיליון אוקראינים שהושמדו על ידי הרוסים.

את האנדרטה הקימה ישיבת התפוצות, המנהלת ומתחוקת את מרתף השואה. בתמורה קיבלה הישיבה 57 אלף דולר, מאוקראינים היושבים בארצות הברית, ובראשם הנרבן יורי דיבה.

גיבורי הטבח

האוקראינים הקדושים, חסידי אומות העולם, היו מפורסמים מאז ומעולם בשינאתם התהומית ליהודים. יתכן כי עלו בכך על כל עם אחר בתבל.

כאשר פלשו הנאצים לברית המועצות, הם התקבלו ברחבי אוקראינה כנרי פרחים ובנשיקות. האוקראינים הלאומניים ראו בהם משחררים משור הקומוניסטים, הן מן הרוסים, הן מן היהודים. הן מן היהודים. לכן שיתפו פעולה בהתלהבות בהשמדת היהודים. מיליון וחצי יהודי אוקראינה חוסלו. רק כמה מאות יהודים מצאו מיקלט בבתי שכנים אוקראיניים —